

1 PITAA

Pitaava avuniqamakeró qara vara kora

Ihura arukovaro qutu viro qaiqaa qaqi himpiro naaruvaini oru vauvaro 30 ihie 35 ihie aitarovaro Pitaava maa uvara qara ruva tora. Vi entara Iutaa maara uva iruka Ihura vaiinti nahenti qoraiqama nimite vaumanta Ihura vainti airitahaa Ieruharemiqihaive, Iutiaihaive, tinavuvata harivorave tivakeha, viraqaahai katu vare vo vatani vo vatani vaireka vurama. Vika mini mini vaumanta Iutaa vaiinti mini vaukavata, vaiinti vonavuvata, vika qoraiqama nimite vaura. Ihura vaiinti nahenti Ihura kaara maara vareha popohevorave tiro, Pitaava vika kahaqireva maa uvara qara ruva tora. Ihura vainti 12navuqihairo Pitaava vovano vaura.

¹ Te Pitaaka. Ihu Karaitiva ti noraiqama kaimanta te vira kaiqa vare vauraukama vai.

Ne vaiinti nahenti raumpirimavi Pontiaasinive, Karesiainive, Kapadosiainive, Esiainive, Bitiniainive, otu variakara irihama, te maa qarara ni nimite.

² Haaru Kotiva tinavu Qova ne kia vau entara niara ti vainti variate tiro, ni nai kaama tora. Niara koqe vaiinti nahentiqai variate tiro, nai Maraaura ni nimura. Niara Karaitira uvaqai iriqi vuata tiro, Karaitira naarevano ni hiqama nimitora.

Ho Kotiva ni koqema nimitairaro ni muntukavano anomakeró paru i vaira variata.

Naaruvaini koqemake vairara tura

³ Kaiqenavu Kotira autu tuahera kaari. Viva Variqavano vaiharo tinavu Nora Vaiinti Ihu Karaitira Qovama vairo.

Kotiva tinavuara ike mpo tiva timiteharo tinavu qaraakaiqama timitero, tinavuara vika ekaa enta qaqi variqi vuata tiro, viva Ihu Karaitiva qutu vuraqihairo qaiqaa qaqi vara himpima kora.

Kotiva Ihu Karaitira qaiqaa qaqi vara himpima korara ti, tenavu naantiara Kotiva tinavu tivitairaqe vikanti qaqi variqi vuaina entara vekama vai.

⁴ Kotiva vo haika vo haika koqe haikaqai tinavu kaama timitai haikava naaruvaini vairara tiro, vi haikava kia ho ntera viro taiqa vuanarove.

⁵ Ne Kotirara kempukaiqaake iriqi vi variavaro Kotira mpeqavano ni maimaraara utu nimate vaimanta variara. Kotiva niqaa raqikiqiro viviro, ekaara entaqaa vaiinti nahenti kuvantu nimateharo ntitaaina okarara qerama taarirava qovaraqianaro.

⁶ Ne vi uvara irihama voqamake quaheha variata. Ne vi uvara iriqi vivaro maa entara nana nana haikavanoe qovarama viro ni qoraiqama nimitairera, ne kia vira kaara vo uva tauru karaiti, qaqi irite quahehaqai variqi vuata.

⁷ Vi haikava vi haikava ni qoraiqama nimitaqi vi vairaro Kotiva ne virara iriqi vi vai okarara homa avateharo tavaanaro. *Kori* orivano taiqa vuaina haikava vaivaro vaiintivano vira avateharo tavareva ihaqohairo avateharo tave vaira.

Kori orivano qumina oriqai vaivaro ne Kotirara iriqi vi variava, vivama uri aatarakero vaivaro Kotiva virarama noraiqaakero iri vairo. Vaiintivano *kori* ori avatainantema kero, Kotiva ne nai virara iriqi vi variara avatama keharo tave vaira.

Vo haika vo haikavano ni qoraiqama nimitaqi viramanta ne Kotiraraqai kempukaiqaake iriqi vivera, naantiara [Kotiva] Ihu Karaitira qovarama kaaina entaraqaa ni autu tuahera kero ni noraiqama kero ni quahama nimitaanaro.

⁸ Ne Ihu Karaitira kia tavaaka variavaro ni muntukavano virara vaira. Ne vatevata kia vira tavaaka vaiha ne virara kempukaiqaake iriqi vi variara.

Ne Ihurara mintimake iriqi viha ne voqavata virara quaheha variarara tiro, ne nenta noqihai virara koqe uva vokiravata tiva kia ho varianaro.

⁹ Ne Ihurara kempukaiqamake iriqi vi varia okararaqaahairo ni maraqura kuvantu kaarira haikava qovaraiqianaro.

¹⁰ Haaru paropeti vaiintinavu Kotiva vaiinti nahenti kuvantu kero ntitaaina okarara anomake irireka auti vaiha Kotira uva, vo uva vo uvara aato tara iha vaura. Kotiva vika kahaqumanta vika Kotiva ni koqema nimitare iaina uvara qoqaiqamake ti vaura.

¹¹ Karaitira Maraquravano vikaqi vaiharo vika tiva nimitaro tiharo, Karaitiva aihavira haika varaqiro viro, viraqaahairo viva noraiqama viraro vira autu virini qianarove, tumanta vika vi uvara qara riha aato tara iha tiha, Tairentae mintianarove? Ta vaiintivae minti mintianarove? ti vaura.

12 Vika iruvaro vika qaqi vau entaraqaa vi haikava qovaraiqiarirava kia vaura. Vate ne varia entaraqaama vi haikava qovaraiqama viro.

Kotiva nai Maraḡura naaruvaihairo atitovaro viva vaiintinavu kahaqumanta vinavuka vi uvara koqe vakaaka ni tiva nimumanta ne irura. Ike, *enselinavuvata* vi uvara okara anomake iriataa imanta variara.

Ne koqemake vaiha koqe kaiqaqai varaqi vuata tura

13 Vi uvara irihama qeramate avu viti virihama variata. Ni avu aato koqema vaira variata. Ihu Karaitiva qovarama viro ni koqema nimitaaina entara vira veka vaiha viraraqai iriqi vuata.

14 Ne Kotira vainti vaiha ne vira uvama iriqi vuata. Haaru ne Kotira uva kia iriraiti vau entara, ne nenta muntukavano vau haikara qora haikaqai varareka autiha vaura. Hauri ne maa entaravata mintiaqi vivora.

15 Kotiva ni naarama kero ntita varaiva, viva kia qora kaiqa vararaitiro, koqe kaiqaqai vare vairara ti, nevata kia qora kaiqa vararaiti, Kotira aanare koqe kaiqaqai varaqi vuata.

16 Kotira vukuqi Kotiva mintima tiro:

Te koqe kaiqaqai vare vaunarara ti, nevata koqe kaiqaqai varaqi vuata, tura. *(Wkp*

11:44-45)

17 Kotiva kia vaiinti autuara iriharo vi vaiintiva nora vaiintive vi vaiintiva inaara vaiintive tiraitiro, viva vaiinti koqe kaiqarave qora kaiqarave iriharo uva avuqavuqamake vaira. Ne virara irihama Kotira aarehama are ti Qovave tihama vatani vaiha Kotira aatu qeteha variqi vuata.

18 Haaru ne ni kaivaqaukavara tiva nimu uvaraqa'i iriha ne qumina hampi aaraqaqa'i ni vauvaro Kotiva niara te vika kuvantu kaari qaqini aitare vuate tiro, viva ni koqaa ireva kia qumina taiqaaina haikara *silvaa* orive, *kor*i orive, viraqohairo koqaa autiraitiro,

19 Karaitira naareqohairo ni koqaa autu taira.

Karaitira naarevano ekaa vo koqaa vo koqaa aatara kaira. Sipisipi naati kia vira vaata qoraiqura koqe vaata vataara arukontemake, Karaitira arukora.

20 Haaru kia maa vatara autuko entara Kotiva Karaitira kaamatero variqiro viro, maa entara niara iriharo Karaitira vara qovarama kora.

21 Karaitiva ni kahaqaiinarara ti, ne Kotirara kempukaiqaake iriqi vi variara. Kotiva Karaitiva qutu vuraqihairo qaqi vara himpima kero, vira autu virini tuahera kaate tiro, vira noraiqama kora.

Kotiva Karaitira mintima korara ti, ne tiha, Quqaama Kotiva tinavuvata mintima kaanarove, ti variara.

Nenta qata vakaukara muntuka vataate tura

22 Ne Kotira uva quqaa uva iriqi vuavarora tiro, ni avu aato hiqama vivaro ni muntukavanovata ni qata vakaukara vaimanta variara. Ne mintimake vaiha ne nenta qata vakaukavarara quqaiqamakeha muntuka vateha variata.

23 Ne vaireka qaiqaa qaraakaiqama kero vatataikama variara. Kiama qutu vuarira haikava ni qaiqaa vatatairave. Kotira uvavano qaqi variqiro vi vai uvava, vivama ni qaiqaa

vatataira. Vi uvava ekaa entama qaqi variqiro vuanaro.

²⁴ Kotira vukuqi mintima tiro:

Ukauvano variqiro viro vuru aaharuqama vinantemake, vaiintivata variqi vi, vuru ekaarama taiqa vivarave.

Kaampivano/ Qinaaravano iratero iteharo koqema kero ataa iharo vuru tamunta viro hiqinti hiqinti intema kero, vaiinti mpeqa okaravata taiqa vuanarove.

²⁵ Kotiva tina uvavaqaima ekaa enta qaqi variqiro vuanarove, tura. *(Aisaiaa 40:6-8)*

Ho Kotira koqe vakaaka ni tiva nimumanta ne vi uvara irura.

2

Kotira uvavano ni karama vaivo tura

¹ Ne Kotira uva iri variaka vaihara ti, ne qora kaiqa ekaa qaqira kaata. Kia una tiata. Kia unaqaraiqama keha koqe kaiqa varaata. Vo vaiintivano koqemakero variainarara kia toma amitaata. Kia vo vaiintiara una uva ntuvake tivaro vira autuvano vataini qiarira.

² Qaraaka vatatai vaintiva naatiruvano naamara antuqa arinantemake, nevata Kotira vainti qaraaka vaiha Kotira uvava antuqa arira variata. Kotira uvavano ni koqe naama voqaarama vairo. Vi naamara koqe naama nehama ne koqemake noruqama vivaro Kotiva ni kuvantukero ntitaarira.

³ Kotira vukuqi mintima tiro:

Ne Kotira kaiqa vareha tavaavaro Kotiva ni koqema nimate vaivama vaivo, tura. *(Ihi 34:8)*

⁴ Ne Noravano Karaitiva vainaini aniata. Karaitiva qaqi variqiro vi variarira Naaquravama vairo. Qaqi vaiintinavu virara kia koqe naaqurave tivakeha vira qoririma kaavaro Kotiva naima vira kaama tero virara ti koqe Naaqura voqaraavama vaivo, tiro.

⁵ Qaqi variqi vi varia naavu kaarara voqaarama nevata variavaro Kotiva niqohairoma nai naavu kaqe vairo. Ne vi naavuraqi vaiha Kotira kaiqa vara amite vai vaintika vaiha Kotiraini koqe kaiqa vara amitaqi vuata. Ne mintivaro Kotiva Karaitirarao tiro, ni kaiqara quahaanaro.

⁶ Kotira vukuqi Kotiva mintima tiro:

Tavaate, te tenta kaama tauna Naaqurara koqera Saioni vatuka avutana arataunarave. Viraqaa muntuvi vairava kiama kaurira haika varairaro vira muntutavano qoraiqiraro varianarove, tura. *(Aisaiaa 28:16)*

⁷ Ne Karaitirara quqaa vivave tivakeha viraqaa muntuvi variaka, ne tiha, Karaitiva tinavu koqe Naaqura voqaraarave, ti variara. Vokiaka kia Karaitirara quqaa vivave tiaka, vika viraqaahai kuntavaivaima vare kaavu nti variara. Kotira vukuqihairo mintima tiro:

Vika naavu kaqeha tiha, Vi orirara qora orive, tivakeha qoririma amitaa oriva, vivama Naaquraiqama vivo, tura. *(Ihi 118:22)*

⁸ Kotira vukuqihairo vo uvavata mintima tiro:

Maa oriraqaahai vaiinti nahenti kuntavaivai i variarave. Maa nora oriqaahai vika kaavu nti variarave, tura. *(Aisaiaa 8:14)*

Vika kia Kotira uvara quqaa uvave ti variarara ti, vika kuntavaivai i variara. Haaru Kotiva vikara mintima ivarave tiva tora.

Ne Kotiva nai kaama taikama variavo

⁹ Ne kia vika voqaantemake variavo. Kotiva niara tinta vaiinti nahenti variate tiro, ni nai kaama taikama variavo. Noravano Kotiva vaimanta ne vira kaiqa vara amite vaintikama variavo. Ne koqe kaiqagai vare varia vaiinti nahentikama variavo. Ne Kotira navunaakama variavo. Viva niara te vika koqema nimitaaina uvara vo vaiinti nahentivata tiva nimiate tiro, Kotiva ni konkiraqihairo naarama varero vuru ovavano koqemakero ataa i vainaini kaimantama variavo.

¹⁰ Ne tota enta gumina vaiinti nahenti vaura. Vate maa entarama ne Kotira vaiinti nahenti variara. Tota enta Kotiva kia ni aaqurihama nimitomanta vaura. Vate maa entara Kotiva ni aaqurihama nimitaimanta variara.

Tenavu Kotira kaiqa vaiintima vauro tura

¹¹ Mpo, ti navunaa, ni maaqa tanara kia maa vataraqaa vaira. Ne maini vaiha ne vo vatanaaka voqaara variara. Ne virara irihama ni vaatavano qora kaiqa varaataa inara kia varaata. Ni vaatavano ni maraquravata aatarakero viraqaata raqikireva auti vaimanta variavo.

¹² Kia Kotira uva iri variaka vaimanta ne vika nivuqaa avuqavuqama keha nuata. Ne mintiaqi vimanta vika ni turoqareha una uva tivera, vika uvavano kia ho varianaro. Vika uvavano kia ho vairamanta vika ni koqe kaiqa taveha, Noravano tuvina entaraqaa vika Kotira autu tuaherevara.

13 Ne tinavu Nora Vaiinti Karaitirarao tiha, ekaa *kamaanira* kaiqa vaiinti vevaaraini variata. *Kamaanira* kaiqa vaiinti avuhainaara vira uva iriqi viha,

14 *Kamaaniva* noraiqama kai vaiintika ne vika uvavata iriqi vuata. *Kamaanira* uva raqake vaika ruqutiha, *kamaanira* uva iriha avate vaika quahama nimitaate tiro, *kamaaniva* nai naantiaraihainaa vaiinti vonavuvata noraiqamake vaira.

15 Kotira antuqavano niara mintimama vairo: Ne koqe kaiqagai vare vaivaro kia avu aatovata vaika niara hampi uva tiva kia ho vairamanta vika evaara vaivara.

16 Ne kuvantuvi variakara ti, ne nentara mintima tiate: Tenavu kuvantuvi vaurauka hauri qaiqaa vaaqu kaiqa varaarorave, tiate. Ne Kotiva rumpatai vaiinti nahentika voqaara vaiha nuata.

17 Ne vaiha ekaa vatanaakara koqe okaraqai autu nimitaata. Ne nenta kenauka Ihura vaiinti nahentiara muntuka vateha variata. Ne Kotira aatu geteha variqi vuata. *Kamaanira* avuhainaa vaiintiara nora vaiintive tiata.

Karaitiva aihavira haika varainantemake nevata varaate tura

18 Te ni kaiqa vaiintiara tirera. Ne koqemake kaiqa vareha nenta nora vaiinti uva iriqi vuata. Ninta noravano ni koqema nimateharo niara vi kaiqara varaate tirera, vira uvaqai iriqi vuata. Ninta noravano kia ni koqema nimateharo niara vi kaiqara varaate tirera, vi uvaravata qaqiqaima iriqi vuata.

19 Ne mintimake variqi vivaro Kotivama ni quahama nimitaanaro. Ne Kotira uva iriqi vi

vaivaro vaiinti vovano qumina haika kaara ni qoraiqama nimitairera, ne aihavina haikara vareha kempukaiqamake vaivaro Kotiva virara iriharo ni koqema nimitaarira.

²⁰ Ne vaaqu kaiqa varera kaara ni ruqutimanta ne kempukaiqamake vaivera, Kotiva kiana virara iriharo ni koqema nimitaanaro. Ne koqe kaiqaqai vare vaivaro vira kaara ni ruqutimanta ne kempukaiqamake vaivera, Kotiva virara iriharo ni koqema nimitaanaro.

²¹ Ne mintiaqi vuate tiro, Kotiva ni naarama taira. Karaitiva niarao tiro, aihavira haika varorave. Viva niara te iainantemake, nevata mintiate tiro, viva minturave.

²² Karaitiva kia qora kaiqavata varovaro vira noqihairo kia una uvavanovata qovaraqura.

²³ Vika Karaitirara qora uva tuvaro viva kia nai vikara qora uva tura. Karaitiva aihavira haika vareharo kiana vorara tiharo, Naantiara ninavata qoraiqama amitararave tiraitiro, Karaitiva Kotiraraqai noraiqama kero iriharo tiharo, Kotiva avuqavuqama kero *ko* ti vaiva, vivama ti kahaqianarove, tiro tura.

²⁴ Tinavuara vika kia qora kaiqa vararaiti koqe aaraqai vuate tiro, Karaitiva tinavuarao tiro, tenavu qora kaiqa varauna uvara varero vuru katariqaa qutu vura. Karaitira vaata teqa taaqama kaaraqaahai ne koqemavi variavo.

²⁵ Sipisipivano hampi nintemake, haaru nevata koqe aaraqaahai hampiqama keha ni vaura. Vate maa entara ni ntita varaimanta ne anirante ni maraquraqaa maimaraara raqiki nimite vai Vaintira vira avataqi vi variara.

3

Naata vaati vare okarara tura

¹⁻² Te ne vaati varaakara tirera. Ne nenta vaativarava uvaqai iriqi vuata. Ne mintiaqi vi vaimanta ni vaativara kia Kotira uva irika, vika ni koqe kaiqa tave tiha, Kaiqe tenavuvata vika aanare Kotira uva iriqi vuare, tivara. Ne nenta vaativarara vo uvavata tiva kia vairamanta vika ne koqe kaiqa varera tave, ne nenta qoraintiaraqai iriqi vira tave, vika mintima tivara.

³ Ne koqe nahenti vaireka iha, viri vaata vaheheqi vai haikarave, qiata vunterave, nenta vaata ruqirave, nenta vaataqaa nonkute haikarave, vi haikara vi haikarara kia noraiqaake iriata.

⁴ Ne kia mintiraiti, nenta muntukaqi vaheheqirara noraiqaake iriata. Ni muntuka avu aatoqihairo ne koqemake vaheheqi haikava qovaraiqianaro. Nai muntukaqihairo qihaaqamakeru variaina nahentira, Kotiva vi nahentirama quahama amiteharo koqe nahentive tianaro.

⁵ Haaru Kotirara noraiqamake iri vau nahentina vauka vaiha Kotiva kauqu aiqiqaa aqukero tivato uvara iriteha, vinavuka nai vaativara uvaqai iriqi vi vauva, vivama vinavuka vaheheqamate vau haikavama vaura.

⁶ Tinavu kaivaqava Seraava mintimakeru vau nahentiva vaura. Viva nai vaati Eparahaamira uva iriqiro viharo virara tiharo, Are ti nora vaiintivanoma variarao, tura. Ne nahenti koqe kaiqaqai vareha kia vo haika aatu qetaivera, ne Seraara raavuravarama vaivara.

⁷ Vira aanare ne vika vaativaravata koqemake nenta naatavaraqaa raqikiqi vuata. Kotiva ni

koqema nimitaintema kero, viva ni naatavara koqema nimitairamanta vikavata ekaa enta qaqi variqi vivarave. Virara irihama ne nenta naatavarara vika vaatavano kia kempuka vaata vaivo tivakeha, vika koqe okaraqai autu nimitaata.

Ne nenta naatavaraqaa mintimakeha raqikiqi vivera, kiama vo haikavano ni ravaaqavu kaira ne homa Kotira aaramaqi vivara.

Ne vohaara vaiintiqai variate tura

⁸ Te maa uvara taiqa karera iha mintima ti: Ne koqemake vaiha vohaara vaiintiqai variata. Ne nariara nariara mpo ike tiha variata. Ne Kotira vainti vaihara ti, nariara nariara muntuka vateha variata. Kia nenta autu virini qiraiti, nariara nariara aaqurihama nimitaha variata.

⁹ Vovano ni qoraiqama nimitairera, kiama ne vira nai qoraiqama amitaata. Vovano niara vaaquqama vuata tirera, kiama ne vira nariara vaaqu qianarave tiata. Kotiva niara koqemavi variate tiro ni naarama tairara ti, ne vi vaiintirara tiha, Kairaro Kotiva ai koqema amitaarire, tiata.

¹⁰ Kotira vukuqi mintima tiro:

Koqema kero vaiharo airi enta qaqi variqiro vuarira vaiintiva, vi vaiintiva qora kaiqa qaqira kero kia una uvavata tiarire.

¹¹ Vi vaiintiva qora kaiqa tauvaqa utu amitero koqe kaiqaqai varaqiro vuarire. Viva vainti nahenti muntuka paru i vai okarara kempukaiqama keharo avataqiro vuarire.

¹² Noravano avuqavuqama kero ni vai vaiintira nai avuqohairo tavamaqiro viharo, vi

vaiintiva Kotira nai aare vai uvara iri tave vairave.

Qora kaiqa vare varia vaiinti nahentika Kotiva vika tauvaqa utu nimate vairave, tura. (*Ihi 34:12-16*)

¹³ Ne kempukaiqama keha koqe kaiqaqai varaataa ivera, kia vovano ni qoraiqama nimitaanao.

¹⁴ Mintivarovata, vovano ni qoraiqama nimitaira ne aihavira haika varaqi vivera, ne quahehaqai variata. Ni qoraiqama nimate vai vaiintika aatu kia qeteha variata. Vika niara qora uva tira aatuvata kia qeteha variata.

¹⁵ Ne nenta muntukaqihai Karaitirara vivaqaima tinavu Noravanove tiate. Qeramate vaivaro vovano niara ne nana uvae iriqi vi variavo tirera, ne Karaitirara iriqi vi vai uvara vira tiva amiata.

¹⁶ Ne vi uvara vira tiva amire iha, vi vaiintira qihaaqama amite, koqe okaraqai autu amitaata. Ne avuqavuqamake koqe kaiqaqai varaqi vi vaimanta vo vaiintinavu unahaa tiha ni kaiqara qora kaiqave tivera, vika ne Karaitira uva koqemake iriqi ni vai okarara tave, nai kaurira haika varevara.

¹⁷ Tenavu koqe kaiqa varaqi vi variariraro Kotiva qaqi kairamanta vokika tinavu qoraiqama timitaiqe tenavu aihavira haika varaarera, vira koqema ianarove. Tenavu qora kaiqa varaqi viha aihavira haika varaarera, vira kiama koqe ianarove.

Karaitiva tinavu vatuka varero vuru qutu vura

¹⁸ Tenavu qora kaiqa vare vaurauka qutu vuataara vauvaro, Karaitiva avuqavu ni vaiva

tinavu vatuka varero vuru qutu vura. Viva minti-
makero vohaa tataa qutu viro, tinavu uva ekaara
taiqakero tenavu Kotiva vainaini vuaina aarara
ruvaama timitaira. Karaitiva tinavu vaiinti vo-
qaara vaumanta vira arukovaro vira vaatavano
qutu vuvaro nai Maraḡuravano vira qaiqaa qaqi
himpima kovaro vaura.

19 Viraḡaahairo Karaitiva otu rumpato
maraḡurauka vaunaini vaiharo nai vakaaka
vika tiva nimura.

20 Haaru Noaava yau entara vika Kotira uva
raḡake vauvaro Kotiva kia vika vaaka ruḡutu
karaitiro, variḡiro vuvaro Noaava namariḡaa
vuaina naavura kaḡa taiḡa kovaro huvura na-
marivano aḡu ravaaḡavu kovaro Kotiva vai-
inti nahenti 8navuḡai kahaḡama nimitomanta
vinavuka ho vaura.

21 Vira aanare tenavu ḡora aara ḡaḡirake na-
mari vare, viraḡaahai koḡe aaraḡaa vi vaunara.
Tenavu namari vare vauraro kia namarivano
tinavu vaata hiḡama timite vairave. Tenavu
namari vareha tiha, Kaiḡe ḡora aara ḡaḡirake
Kotira aaraḡaaḡai vuare, tiha namari vare vau-
nara. Tinavuara Kotira aaraḡaa vuare tiro, Ihuva
qutu vuraḡihairo qaiqaa qaqi himpura.

22 Ihuva qutu vuraḡihairo qaiqaa qaqi him-
piro viraḡaahairo naaruvaini vura. Maa entara
viva Kotira kauḡu tanaraini vaimanta naaruvaini
ekaa *enselinavuve*, ekaa noraiḡama vuakave,
ekaa kempuka vataakave, vira vevaarainima
variara.

4

Nevata aihavira haika vare aarava varianarove tura

¹ Karaitiva vaiintiqama viro vaiharo aihavu haikara varaqiro vurara ti, nevata tiha, Tenavuvata homa aihavina haikara varaqi virarave, tiata. Vovano qora kaiqa varaarorave tiro, aihavira haika varaqiro vi vaiva kiama qaiqaavata qora kaiqa varaqiro vuanarove.

² Ne virara iriha vatani qaqi variqi viha nenta qora kaiqa varaataa inara qaqirake, Kotira antuqa arina kaiqaraqai varaqi vuata.

³ Kotira uva kia iria vaiinti nahentika aanare nevata haaru hampi niha nenta varaataa u kaiqara qora kaiqagai varaqi vi vaura. Ho vi kaiqara varaqi vi vaunara viraqaa taiqairaqa kia qaiqaavata vi kaiqara vararerave tiata. Vi entara ne hampi qaramaqa ni vaurave. Ni muntukavano hampi haikaraqai vaumanta vaurave. Ne iha namari neha vueraiqaavi vaurave. Ne voqamake karavata namarivata narekaqa ruvaaquma viha vaurave. Ne qaqi vaiintivano aututo haikarara variqave tihama, vi haikara autuqai tuahereha vaurave. Ne haaru minti mintimaqa viha qoraiqamavi vaurave.

⁴ Vate maa entara ne vi kaiqara qaqirake variamanta kia Kotira uva iria vaiinti nahentika niara nevata tenavu iainantemake iate tiamanta ne vika uva kia iriraiti variamanta, vika ravukuvi vira kaara niara qora uva ti variara.

⁵ Ho iriata. Vika naantiara nai vaaqu kaiqa varera tiva qovaraqama kevarave. Vi entara ekaa uva avuqavu qiarirava Kotiva vaiharo ekaa

qaqi vaikave, ekaa qutu vikave, viva vika vika uva rahakero avuqavu qianaro.

⁶ Virara iriharo Karaitiva haaru qutu vukavata koqe uva tiva nimura. Haaru „Noaava vau entara„ vaiinti nahenti vika Kotira uva raqa kovaro Kotiva vika arukomanta qutu vura. Vika maraquravano Kotiva qaqi vaintema kero qaqi variqi vuate tiro, „Karaitiva„ vikavata koqe uva tiva nimura.

Ekaara entavano aumaiqurara tura

⁷ Ekaa haikavano taiqaaina entava aumantoma vairo. Ne virara iriha koqemake nentaqaa raqikiqi viha, avu viti viri iha qeramate variata. Ne mintiaqi vi vaiha homa Kotira aaramaqi vivara.

⁸ Avuni maa uvara naane iriata: Ne nariara nariara voqamake muntuka vateha variata. Ne mintiaqi vivaro Kotiva ne airi vaaqu kaiqa vare uvara tauru kaanaro.

⁹ Koqemake nenta naavuqi nenta qata vakaukavara Ihura vainti ntita vate kara nimiata. Nimihama kiama nuntu nauntu tiraiti, qaqi karaqai nimiata.

¹⁰ Kotiva ni koqema nimateharo ni vohaiqa vohaiqa vo kempuka vo kempuka nimirara ti, ne vohaiqa vohaiqavano vi kempukara nimiraqohai koqemake nai kahaqi nai kahaqi iata.

¹¹ Vaiintivano maara uva tireva iharo Kotira uvaqaima tianaro. Vaiintivano vora kaiqa vara amitareva iharo tiharo, Kotiva ti kahaqi vairaqe te vira kempukaqaa ho ai kaiqa vara amitarave, tianaro. Ne mintiaqi vivaro Ihu Karaitiraqahairo Kotira autuvano noraiqiarira. Kotira

mpeqa okaravano takuqi vaivavata Kotira kem-pukavanovata ekaa entama qaqi variqiro vuanarove. Te quqaama turo.

Aihavira haika vareha koqe aaraqai nuate tura

¹² Ti vaiinti nahentivauvo, ihaqohairo avatainantema kero, vo haika vo haikavano ni avate vaimanta ne variara. Ho kia ne ravukuvi tiha, Nantiharoe vi haikava qoraiqama timite vaivo? tiata.

¹³ Ne mintima tiata: Karaitiva aihavira haika varairara irihama, tenavuvata vira kahaqiha aihavira haika varaqi vi vauro, tiata. Ne minti tivake variqi vivaro Karaitira mpeqa okaravano takuqi vaiva qovarama vuaina entaraqaa ni muntukaqihairo koqe iramanta vaivara.

¹⁴ Ne Karaitira avataqi ni vaimanta vira kaara niara vaaquvanove tivera, ne quahehaqaima variata. Vika niara vaaqu uva timanta ne homa tiha, Kotira Maraquina voqaraava tinavu hampata vaimanta vauro, tivakeha ne quaheha variata.

¹⁵ Hauri ne vaiinti arukera kaarave, ne muara autira kaarave, ne *kamaanira* uva raqakera kaarave, ne vo vaiinti kaiqara qumina antua uva tira kaarave, vira vira kaara ni qoraiqama nimitaimanta aihavira haika varevorave.

¹⁶ Ne Karaitira vaintinavu vaira kaara ne aihavira haika varaivera, ne kiama kaurira haika varauro tiata. Mintima tiata: Tenavu Karaitira vaintinavu vaihara ti, tenavu Kotira autu tuaheraqi virerave, tiata.

¹⁷ Kotiva *ko* tiaina entava anirairaro tinavu nai uva iriarirauka uva naanema avuqavu qianaro. Viva hoqarero tinavu uva naane avuqavuqama

kero, ike, vira naantiara kia vira uva irika *ko* tiharoma, nana nana uvae vikaqaa vataanaro?

¹⁸ Kotira vukuqi mintima tiro:

Avuqavu ni vai vaiinti nahentika vukaari utiha vo maara vo maara varaqi vivaro Kotiva vika kuvantu kero ntitaanarove.

Kia Kotira uva irika qora kaiqagai vare vaika, oho, vika qora aaraqaa nini, naantiara vika tainie vuru taiqa vivarave? tura. (*Uva Maara Koqera 11:31*)

¹⁹ Kotira antuqavano niara homa vika aihavira haika varaqi vivarave tirera, ni muntukavano Kotirara qihaaqamakero vairamanta ne koqe kaiqagai varaqi vuata. Kotiva tinavu autukero vataiva kiama nai kauqu aiqiqaa aqukeharo ti-vatai uvara tauru kaanarove.

5

Kotira vaintiqaa raqikukara tura

¹ Te ni *elda* vaiintinavuara tirera. Tevata ninavu aanare Ihura vaiinti nahentiqaa raqiki vauraukama vai.

Karaitiva aihavu haikara vare vaumanta te vaiha tenta avuqohai tavaavaunarama. Naantiara vira mpeqa okaravano takuqi vaiva qo-varaiqiaina entaraqaa tevata vaiha tenta avuqohai tavarerave. Te ni nora vaiintinavu vihi tiari iriata.

² Sipisipi qova koqemakero nai sipisipiqaa raqikintemake, nenavuvata Kotiva vaiinti nahenti ni nimitaikaqaa raqikiqi vuata. Kotira antuqavano niara vi kaiqara varaate tirara ti, ne kia popoharaiti, vikaqaa raqikiataa iramanta raqikiqi vuata. Kia koqaara iriha vikaqaa raqikiqi

viraiti, nenavu Kotira kaiqama vara amite vauro tivakeha, quahakeha vikaqaa raqikiqi vuata.

³ Kotiva ninavuara ti vaiinti nahentiqaa raqiki timitaate tirara ti, kia nenavu nora vaiinti vauro tiha vika vihi vaahi tivaqi viraiti, nenavu avuni vaiha koqe kaiqa vare vaimanta vaiinti nahenti ninavu kaiqa tavehama ni aanare vikavata koqe kaiqaqai varaqi vuata.

⁴ Ne mintiaqi vi vaivaro naantiara sipisipi Qova Avuhainaava qovaraiqiaina entaraqaa viva tuvurero nai ni noraiqama kaira ne noraiqama vivaro ne noraiqama viva qaqi variqiro vuanarove.

Qaraaka vaiintinavuara tura

⁵ Ne qaraaka vaiintivata koqemake nenta nora vaiinti vevaaraini vaiha vika uva iriqi vuata. Ne vaiinti nahenti ekaa kia nenta autuara noraiqaake iriraiti, ne nai kahaqi nai kahaqamaqi vuata. Kotira vukuqi mintima tiro:

Nai autuaraqai iri vaina vaiintira Kotiva qoririma amitaanarove. Nai autu vatainiqama kaina vaiintira Kotiva vira aaqurihama amiteharo vira koqema amitaanarove, tura. *(Uva Maara Koqera 3:34)*

⁶ Ne vi uvara iriha kia nenta nutu tuahera karaiti, Kotira kempuka vevaaraini vaivaro naantiara viva nai tiva taaina entaraqaa ni nutu tuahera kaarire.

⁷ Kia qumina vo haika vo haikara noraiqaake iriqi vivaro ni muntukavano qoraiqiarira. Kotiva niara noraiqama kero iri vairara ti, ne ekaa vi uvara Kotira tiva amivaro Kotiva ni kahaqiarira.

⁸ Ne avu viti virimake taveha rauriha variata. Raionivano noraiqaakero uva tivaqiro viharo vaiinti aruke nareva auti vaintema kero, ni navutaava Sataaniva vi ani vaira.

⁹ Ne iriamanta ekaa ni qata vakaukavara vonaini vonaini variaka ni aanare Ihura kaara aihavira haika vare variarara ti, nevata Kotira uvaqai iriqi viha kempukaiqamake vaiha kia Sataanira uva iriata.

¹⁰ Ne ahora vaiinti nahenti vaiha aihavina haikara vahuqa varaqi vivaro Kotiva naima ni kempukaiqama nimitaanaro. Kotiva ni kempukaiqama kaimanta ne kempuka vaiinti nahentiqai vaihama avuqavu variqi vivara. Kotiva tinavu kahaqireva koqema timite vaiva, vivama niara vika Karaitira vataake vohaa vaiha kempukaiqamake ekaa enta variqi vuata tiro, ni naarama taira.

¹¹ Kotiva ekaa enta variqiro vi vairaro vira mpeqavanovata qaqi variqiro vuanarove. Quqaave.

Ekaara uva tura

¹² Te niara inaara uva tiva nimirera uraro Sailaasiva vi uvara qara ruva timitaimanta te ni nimate. Te Sailaasirara viva ti qatavano koqemakero ti kahaqamaqiro vi vai vaiintiva vaivo tunara.

Ni muntuka koqe iramanta variate ti, te maa qararaqiqi Kotiva ni koqema nimitaaina okarara ni tiva nimunara. Kotiva ni koqema nimitairara irihama, ne kempukaiqamake varaqi vuata.

¹³ Kotira vaiinti nahenti Babironini variaka ni aanare Kotiva nai kaama tai vaiinti nahentika vaihara ti, vika ni navunaaka vaihama ni uva

mante vai. Te ti maaquve tuna vaiintiva Maakiva, vivavata ni uva mante vairo.

¹⁴ Ne Ihura vainti vaiha nariara nariara muntuka vateha kogemake nariara nariara uva mantaata.

Ne Karaitira vataake vohaa variakara mintima turo: Ni muntukavano paru i vaira variate, turo.

Kotira Uva
The New Testament and portions of the Old
Testament in the North Tairora Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Olpela Testamen
long tokples Tairora long Niugini

copyright © 1979, 1994, 2005, 2008, 2009, 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tairora

Dialect: North Tairora

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-05-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Dec 2025 from source files dated 12 Dec 2025

909b265f-c886-56ae-b943-fdc12fe46c5e